

DOI: 10.5281/zenodo.3834930

UDC: 657.37

JEL: M41

THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF SEA CRUISE TOURISM IN THE ODESSA REGION

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОРСЬКОГО КРУЇЗНОГО ТУРИЗМУ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Natalia A. Dobrianska, Doctor of Economics, Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-0826-8840
 Email: semen-198@te.net.ua

Anastasia S. Volodivshchuk
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0003-0205-6553
 Email: avolodivshchukk@gmail.com
 Recieved 11.11.2019

Добрянська Н.А., Володівчук А.С. Сучасний стан та перспективи розвитку морського круїзного туризму в Одеській області. Оглядова стаття.

У статті представлено сучасний стан та перспективи розвитку морського круїзного туризму в Одеській області. Проаналізовано сучасний стан розвитку морського туризму в Одеській області, також показана оцінка тенденцій та закономірностей розвитку морських туристичних круїзів. Виявлено та проаналізовано проблеми розвитку морського круїзного туризму. Здійснено оцінку рівня використання круїзного потенціалу міста Одеси. Виділено фактори, що стримуються розвиток круїзного туризму. Проведено аналіз і надано характеристику основних проблем розвитку ринку круїзних послуг, які вимагають пошуку нових форм формування вагомих конкурентних переваг функціонування морегосподарського комплексу України у сфері морського круїзного туризму. Наголошено, що головним завданням регіональних органів влади стає вибір сценарію відродження повномасштабного туристичного і транспортного морського комплексу України. Також доведено, що необхідним є підвищення ролі держави в становленні круїзного судноплавства для соціально-економічного розвитку всього Причорноморського регіону. Обґрунтовано перспективні напрямки та стратегія подальшого розвитку морського круїзного туризму в Одеській області з урахуванням специфіки та потенціалу регіону та запропоновано заходи щодо подальшого розвитку морської галузі держави в міжнародну круїзну індустрію.

Ключові слова: круїзний туризм, морський круїз, послуги морського туризму, круїзні лайнери, круїзні перевезення.

Dobryanskaya N.A., Volodivshchuk A.S. The current state and development prospects of sea cruise tourism in the Odessa region. Review article.

The article presents the current state and development prospects of sea cruise tourism in the Odessa region. The current state of the development of sea tourism in the Odessa region is analyzed, and an assessment of the trends and patterns of development of sea tourist cruises is also shown. The problems of the development of sea cruise tourism are identified and analyzed. Assessed the level of use of the cruise potential of the city of Odessa. Factors highlighted, restrained the development of cruise tourism. The analysis and characterization of the main problems of the development of the market of cruise services, require the search for new forms of formation of significant competitive advantages of the functioning of the marine economy of Ukraine in the field of sea cruise tourism. It is noted that the main task of regional authorities is the choice of a scenario for the revival of the full-scale tourist and transport maritime complex of Ukraine. It is also proved that it is necessary to increase the role of the state in the formation of cruise shipping for the socio-economic development of the entire Black Sea region. Prospective directions and a strategy for the further development of sea cruise tourism in the Odessa region are justified, taking into account the specifics and potential of the region, and measures are proposed for the further development of the state's marine industry in the international cruise industry.

Keywords: cruise tourism, sea cruise, sea tourism services, cruise liners, cruise transportation.

Морський туризм є одним із видів туризму, що розвивається швидкими темпами та який тісно пов'язаний з використанням морського транспорту. В Україні, яка має вихід до Чорного моря, розвиток морського туризму є надзвичайно важливим завданням, вирішення якого дозволить підтримати економіку приморських регіонів, сприятиме створенню робочих місць, модернізації інфраструктури.

На сьогоднішній день одним із найпоширеніших видів морського туризму є круїзний туризм. Круїзний туризм радикально пов'язаний з економікою країни та єднає у собі майже всі форми рекреації, різноманітні види сервісу та організації відпочинку. Цей вид туризму сприяє розвитку економіки країни в цілому, так як дохід від туристів, які подорожують, отримують, по-перше, круїзні компанії, а, по-друге, і міста, які вони відвідують. Шкода, що в Україні саме цьому виду туризму не приділялося необхідної уваги, лише останнім часом держава робить певні кроки назустріч морському круїзному туризму, але ще багато проблем залишаються невирішеними [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження таких вчених, як Ю. Михайлової, Н. Логунової, В. Жихаревої, С. Нездоймінов, А. Захаріної присвячено аналізу динаміки та проблемам розвитку круїзного туризму. Проблеми сучасного морського круїзного туризму висвітлено також в працях І. Голубкової, А. Іванова, Н. Логунова, А. Котлубай [2].

Історичний аспект розвитку круїзної індустрії детально досліджували вчені Н. Зацепіна, О. Ляховська, Ю. Клочкова. Також у наведених роботах приділяється увага питанням, які пов'язані із аналізом сучасного стану та розвитку морського круїзного туризму в Одеській області, здійснюється оцінка тенденцій та закономірностей розвитку морських туристичних круїзів.

Метою статті є аналіз сучасного стану круїзного туризму в Одеській області.

Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні взаємопов'язані завдання:

- провести аналіз стану розвитку морського туризму в Одеській області;
- проаналізувати оцінку тенденцій та закономірностей розвитку морських туристичних круїзів;
- виявити шляхи перспективного розвитку морського туризму в Одеській області.

Виклад основного матеріалу дослідження

Морський туризм є тим видом туризму, який тісно пов'язаний з використанням морського транспорту. Тому функціонування морегосподарського комплексу впливає на процес формування сприятливих передумов розвитку морського туризму. В Україні, яка має вихід до Чорного моря, розвиток морського туризму є надзвичайно важливим завданням, вирішення якого дозволить підтримати економіку приморських регіонів, сприятиме створенню робочих місць, модернізації інфраструктури.

Морський туризм в Україні перебуває на стадії формування, не зважаючи на значний ресурсний потенціал. Негативно вплинула на стан розвитку морського туризму анексія Кримського півострову, тому що там знаходилось більшість портів, у яких доцільно розвивати круїзне судноплавство. Внаслідок цього круїзні лайнери компаній "Oceania Cruises", "Azamara", "Windstar Cruises", "Regent Seven Seas Cruises" у травні 2014 р. було скасовано. Літній круїзний сезон 2016 р., в якому прогнозувалось в межах 20% зростання кількості суден, які мали зайти в порт, був надзвичайно «низьким» порівняно з аналогічними показниками минулих років.

До конкурентних переваг Чорноморського регіону з позиції круїзного судноплавства належать [3]:

- можливість протягом однієї круїзної подорожі відвідати не одну країну;
- порти знаходять на однаковій відстані, що дає змогу здійснювати комфортні нічні переходи;
- пасажирські порти розташовані недалеко від центра міста у більшості портів Чорного моря;
- наявність на території міст відвідання, значної кількості пам'яток архітектури та містобудування;
- розвинена транспортна система;
- велика кількість місць для розваг та дозвілля;
- наявність безпечних місць для пляжного відпочинку туристів круїзних маршрутів.

Стримуючими факторами розвитку круїзного туризму в Одеському регіоні є такі [3]:

- географічне розташування, зокрема «нетранзитність» Чорного моря, що ставить чорноморський круїзний туризм у залежність від круїзного туризму Середземного моря з його чітко визначеною сезонністю: «піками» активності навесні та влітку та майже повною відсутністю потоку туристів у жовтні та листопаді;
- короткий сезон круїзного туризму, який триває сім місяців (квітень-серпень) унаслідок несприятливих погодних умов в осінньо-зимовий період (штормів, ожеледі);
- наявні обмеження для проходження суден через пролив Босфор, що дає змогу проходити суднам довжиною не більше 300 м.

Тенденції функціонування сучасного морського круїзного туризму в Україні свідчать про те, що він практично не розвивається. Державні регуляторні органи не надають суб'єктам господарювання відповідної підтримки, саме тому транспортно-туристичний потенціал країни залишається нереалізованим. Україна має всі передумови для розвитку різних видів морського туризму, насамперед круїзного. Круїзне судноплавство виконує ряд найважливіших функцій ефективного використання приморського розміщення виробничого і рекреаційного потенціалу морегосподарського комплексу країни. Фахівці вважають, що Причорноморський регіон України володіє природно-кліматичними умовами сезонного розвитку круїзного судноплавства [4].

Головною особливістю сучасного ринку круїзного туризму є майже повна відсутність попиту українських туристів на внутрішні Чорноморські круїзи. До цього слід додати і відсутність програми розвитку транзитно-транспортної складової морського круїзного бізнесу. Після невдалих спроб відродити вітчизняний круїзний флот, українські туристи повністю переорієнтувалися переважно на європейські круїзи, активно пропоновані світовими круїзними компаніями (рис. 1) [5].

30 жовтня 2019 року вперше за багато років в Одеський морський порт зайшов круїзний лайнер "Амега". Він здійснював великий круїз по Середземному і Чорному морю, що почався 22 жовтня у французькій Ніцці. Лайнер на борту вміщує більше 800 пасажирів. Екіпаж судна складав 443 чоловіка.

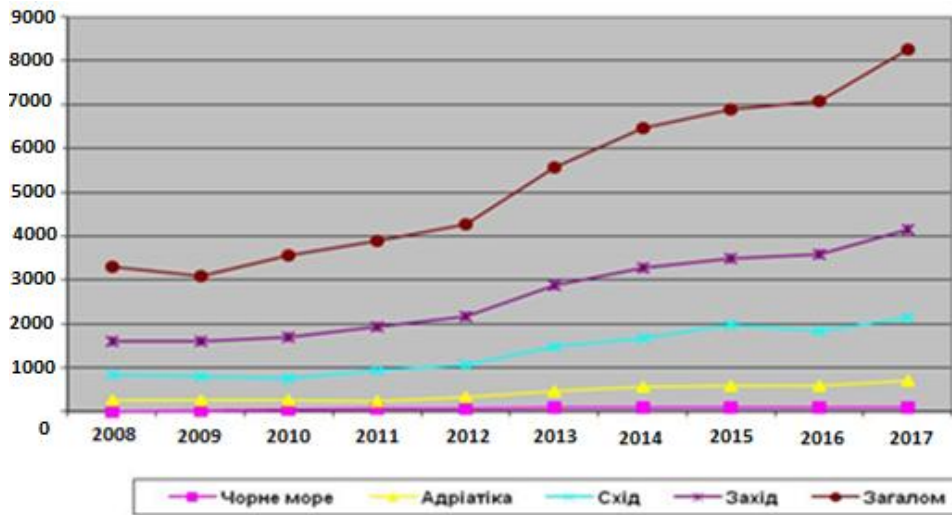

Рис. 1. Зростання круїзного потенціалу в Середземномор'ї по регіонах і у басейні Чорного моря у 2008-2017 рр. (млн. чол.)
Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

З урахуванням комфортабельності суден і рівня сервісу ціни на круїзи українських компаній повинні бути нижчими за ціни іноземних круїзних операторів, які освоюють вищий ціновий сегмент. Наприклад, компанія "Silversea" пропонує на лайнері "Silver Wind" одинадцятиденний круїз вартістю від 2897 євро, а компанія "Celestyal Cruises" відродила восьмиденний чорноморський круїз вартістю від 644 євро. Компанія "Oceania Cruises" пропонує круїзи по Чорному морю вартістю від 2429 євро. Середня вартість круїзів по Чорному морю представлена у табл. 1 [5, 6].

Таблиця 1. Середня вартість круїзів по Чорному морю

Назва судна	Країна організатор	Маршрут	Кількість днів	Середня вартість круїзу, євро
"Celestyal Cruises"	Туреччина	Стамбул – Одеса – Стамбул	8	644
«Укрферрі»	Україна	Іллічівськ – Поті	2	200
"Stena SeaLine"	Швеція	Одеса – Стамбул	1,5	250

Джерело: складено авторами за матеріалами [5, 9]

У напрямку розвитку морських пасажирських перевезень, обслуговування круїзних лайнерів необхідним є розвиток конкурентних переваг таких портів, як Одеський морський порт, Білгород-Дністровський, Ізмаїльський морський порт та морський порт «Південний». На основі даних "MedCruise", у Чорному морі найбільша частка суднозаходів круїзних лайнерів припадає на ДП «ОМТП» (табл. 2) [7]. Це обумовлює реалізацію стратегії спеціалізації морських портів України відповідно до наявних у них ресурсів. Об'єднання ресурсів з іншими морськими портами України дозволить сформувати привабливий туристичний продукт для споживачів з іноземних країн [8].

Таблиця 2. Кількість суднозаходів круїзних лайнерів у Чорному морі

Назва міста	Кількість круїзних суднозаходів, од.
Одеса	132
Констанца	58
Севастопіль	42
Синоп	8

Джерело: складено авторами за матеріалами [10]

У «Стратегії соціально-економічного розвитку м. Одеси до 2020 р.» підкреслено, що першочерговим завданням є ефективне використання транспортно-транзитного потенціалу міста. Втім, на практиці більшість із окреслених цілей не було досягнуто. Також в Одеському регіоні розроблено «Програму розвитку морського портового господарства». Метою Програми є досягнення на період до 2020 р. високого рівня розвитку морського портового господарства Одеського регіону. Круїзні перевезення перебувають у сфері регулювання Постійної комісії з питань морегосподарського комплексу [11, 12].

Таким чином, показники розвитку круїзного туризму в Україні у цілому й у місті Одесі зокрема в останні роки значно знизилися [13]. Незважаючи на значний рекреаційно-туристичний та географічний потенціал міста, привабливість для круїзних туристів, кількість судозаходів у порт Одеса та кількість обслужованих туристів не дають можливість заявляти про місто як про центр круїзного туризму в Україні.

Для покращення розвитку морського круїзного туризму та вирішення питань пов'язаних з морським туризмом було проведено опитування серед респондентів м. Одеса. Звичайно, для отримання репрезентативної вибірки і 95% достовірності результатів доцільно було б опитати не менше 300 респондентів, відібраних з бази за допомогою спеціального програмного забезпечення. За відсутності такої можливості було опитано 30 респондентів, обраних дослідником. Обробка даних опитування проводилася за допомогою Гугл форми. Розглянемо кожне питання окремо.

Питання 1. Який вид туризму Вас найбільше цікавить?

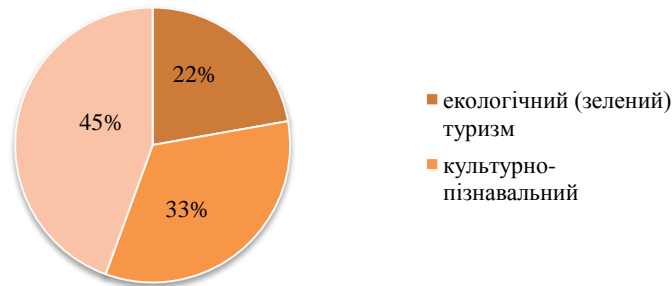

Рис. 2. Найпоширеніші види туризму в Одеській області

Джерело: власна розробка авторів

Отже, більшість респондентів цікавить рекреаційний туризм (45%), далі – культурно-пізнавальний (22%) і екологічний (33%).

Питання 2. Чи знайомі Ви з круїзним видом туризму?

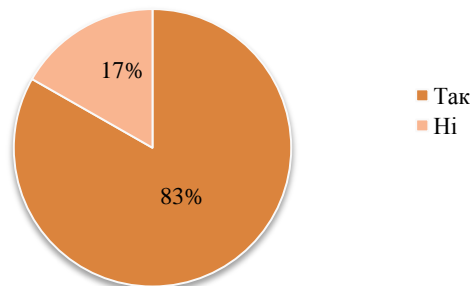

Рис. 3. Кількість людей, які знайомі з круїзним видом туризму

Джерело: власна розробка авторів

За допомогою даної діаграми можна зробити висновок, що більша частина респондентів знайома з круїзним видом туризму. Але все ж є опитані, які ніколи не стикалися з круїзним видом туризму.

Питання 3. Що Вас зупиняє здійснити круїзну подорож?

Рис. 4. Відсоток людей, які вагуються здійснити круїзну подорож

Джерело: власна розробка авторів

Отже, 46% респондентів відповіли, що відсутність чіткої інформації про круїзні подорожі, відсутність розробки сайту Одеського порту стає перепоною для здійснення круїзної подорожі.

Питання 4. Яку суму грошей Ви готові віддати за подорож на круїзному лайнері?

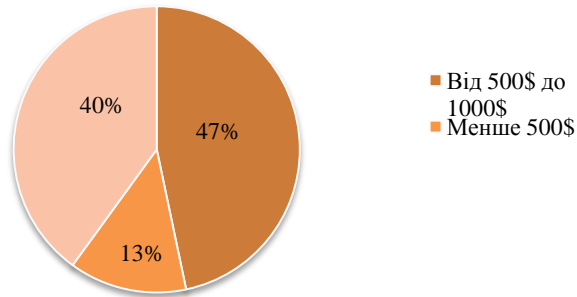

Рис. 5. Відсоток респондентів, які готові витратити власні кошти на круїзні подорожі
Джерело: власна розробка авторів

Діаграма показує, що більша частина респондентів готові віддати за подорож на круїзному лайнері від 500 до 1000 доларів (46,7%), 13,3% респондентів готові віддати більше 1000 доларів. Але є і опитані, які не готові віддати 500 доларів (40%).

Питання 5. Чи вважаєте за потрібне створення комітету з питань морського туризму в м. Одеса?

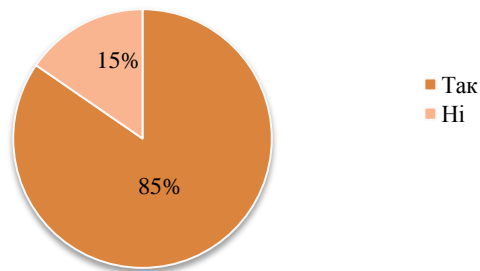

Рис. 6. Відсоток респондентів, які вважають за потрібне створення комітету з питань морського туризму в м. Одеса
Джерело: власна розробка авторів

За допомогою даної діаграми можна зробити висновок, що більша частина респондентів (майже 85%) вважають, що необхідним є створення комітету з питань морського туризму в м. Одеса. Але все ж є опитані (майже 16%), які вважають, що комітет з питань морського туризму в м. Одеса нічого не змінить, так як він не має особливого значення.

Отже, проведення даного опитування допомогло зрозуміти, як люди ставляться до круїзного туризму та чому віддають перевагу іншим видам туризму. На підставі даного опитування можна сказати, що респонденти позитивно ставляться до поїздок на круїзних лайнерах і вважають обов'язковим створення комітету з питань морського туризму в м. Одеса, так як Одеса – місто на чорноморському узбережжі України та найбільший морський порт у країні.

Висновки

У даній статті представлено сучасний стан та перспективи розвитку круїзного туризму в Одеській області. Показана оцінка тенденцій та закономірностей розвитку морських туристичних круїзів, проаналізовано проблеми розвитку круїзного судноплавства в Одеській області. Виявлено фактори, які стримуються розвиток морського круїзного судноплавства. Представлено перспективні напрямки для подальшого розвитку круїзного судноплавства в Одеській області з урахуванням специфіки та потенціалу регіону.

Таким чином, для розвитку круїзного судноплавства в Одеській області необхідно:

- сприяти підвищенню конкурентоспроможності морських портів Одеської області на світовому ринку круїзних перевезень;
- удосконалити сайт Одеського морського порту та розробити його на різних мовах;
- активно використовувати Інтернет-ресурс та соціальні мережі, для відображення інформації, яка безпосередньо стосується круїзного туризму;
- відновити будівництво морських портів в Одеському регіоні;

- створити окремий комітет в Одеській області, який буде займатись питаннями морського туризму;
- налагодити й імплементувати механізм обміну досвідом у сфері морського туризму з іншими країнами світу.

Abstract

The article presents the current state and development prospects of sea cruise tourism in the Odessa region. The assessment of trends and patterns of development of sea tourist cruises is shown, the problems of the development of sea cruise tourism in the Odessa region are analyzed. Factors are revealed, development of cruise tourism in the region is restrained. Promising directions for the further development of sea cruise tourism in the Odessa region are presented taking into account the specifics and potential of the region.

Sea tourism is one of the types of tourism, is developing rapidly and is closely associated with the use of sea transport. In Ukraine, which has access to the Black Sea, the development of sea tourism is an extremely important task, the solution of which will help to support the economy of the coastal regions, contribute to the creation of jobs, and the modernization of infrastructure.

Today, one of the most common types of sea tourism is cruise tourism. Cruise tourism is radically connected with the country's economy and combines almost all forms of recreation, types of services and recreation. This type of tourism contributes to the development of the economy of the country as a whole, since the income from tourists who travel, receive, firstly, cruise companies, and, secondly, the cities they visit. It is a pity that in Ukraine this type of tourism was not given due attention, only recently the state has been taking certain steps to meet the sea cruise tourism, but there are still a lot of problems unresolved.

So, for the further development of sea cruise tourism in the Odessa region it is necessary: contribute to increasing the competitiveness of seaports in the global market for cruise shipments; introduce modern methods of interaction of all market entities, authorities, international organizations; improve the Odessa Sea Port website and develop it in different languages; actively use the Internet resource and social networks to display information directly related to cruise tourism; restore the construction of seaports; create a separate committee in the Odessa region, which deals with maritime tourism; to establish and implement a mechanism for the exchange of experience in the field of sea tourism with other countries of the world; state and local authorities need to resume cooperation with domestic and international tourism operators, the administration of seaports and all interested parties, and is a promising area for further research in this area.

Список літератури:

1. Давиденко І.В. Сучасний стан реалізації круїзного потенціалу міста Одеси / І.В. Давиденко. – 2018. – № 3 (5). – С. 3-13. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/8150874/>.
2. Гетьман О.Ю. Інновації у реалізації та розробці круїзних турів / О.Ю. Гетьман. – 2016. – № 5 (7). – С. 2-10. – Режим доступу: https://revolution.allbest.ru/sport/00847611_0.html.
3. Тищенко О.В., Филипенко А.О. Круїзне судноплавство як чинник розвитку приморських регіонів / О.В. Тищенко, А.О. Филипенко. – 2018. – № 1 (5). – С. 4-12. – Режим доступу: <http://cr.niss.gov.ua/articles/1054/>.
4. Нестерова К.С. Державна регуляторна політика сприяння розвитку морського туризму в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. степеня канд. економ. наук: 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Нестерова Катерина Сергіївна. – Одеса: НАНУ, 2016. – 24 с.
5. Нездоймінов С.Г., Андреева Н.М. Круїзний туризм в контексті Морської доктрини України / С.Г. Нездоймінов, Н.М. Андреева. – 2013. – №4. – С. 100-110. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mre_2013_4_12.pdf.
6. Постанова КМУ «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року» від 7 жовтня 2009 р. N 1307. – 2018. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/243196733>.
7. Постанова КМУ «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року» від 7 жовтня 2009 р. N 1307: Морська політика України: необхідність та значення. – 2018. – Режим доступу: <https://studopedia.org/9-31491.html>.
8. Повстемська Е.В. Визначення екологічної складової ринку круїзних послуг / Е.В. Повстемська. – 2018. – № 5 (8). – С. 10-23. – Режим доступу: http://eprints.library.odku.edu.ua/2333/1/Povstemska_Vyznachennya_%20ekolohichnoyi_%20skladovoyi_M_2017.pdf.
9. Нездоймінов С.Г. Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки / С.Г. Нездоймінов. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – С. 322-324. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/nezdojminov2.htm.
10. Самостійна робота № 8 Круїзне судноплавство як чинник розвитку приморських регіонів України. – Режим доступу: <http://refdo.info/328564.html>.

11. Добрянська Н.А. Реалії сьогодення та перспективи розвитку туристичного бізнесу Одеської області / Н.А. Добрянська, С.С. Стоянова – Коваль, О.В. Ніколюк // Економіка харчової промисловості. – Одеса, 2018. – Том 10, №1. – С. 9-15.
12. Добрянська Н. А. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України / Н. А. Добрянська, В. В. Попович // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 3 (37). – С. 20-28. – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1326369.
13. Dobrianska N., Nikoliuk O., Lebedieva V. (2019) Organizational and economic measures of tourism development on the example of the Avangard United Territorial Community of Odessa region. Food Industry Economics, 11, Issue 3, 88-96. DOI:10.15673/fie.v11i3.1466.

References:

1. Davydenko, I.V. (2018). The current state of the implementation of the cruise potential of the city of Odessa. Stratehichni priorytety, 3(5). Retrieved from: <https://studfile.net/preview/8150874/> [in Ukrainian].
2. Getman, O.Y. (2016). Innovations in the implementation and development of cruise tours. Stratehichni priorytety, 5(7). Retrieved from: https://revolution.allbest.ru/sport/00847611_0.html [in Ukrainian].
3. Tishchenko, A.V., Filipenko A.A. (2018). Cruise shipping as a factor in the development of coastal regions. Stratehichni priorytety, 1(5). Retrieved from: <http://cr.niss.gov.ua/articles/1054/> [in Ukrainian].
4. Nesterova, K.S (2016). State regulatory policy to promote the development of sea tourism in Ukraine. Extended abstract of candidate's thesis. Odessa: NASU [in Ukrainian].
5. Nezdjominov, S., Andreeva N. (2013). Cruise tourism in the context of the Marine Doctrine of Ukraine Stratehichni priorytety, 4 (7). Retrieved from: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DO WNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mre_201_pdf [in Ukrainian].
6. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Marine Doctrine of Ukraine for the period until 2035 №1307. (2009, October 7). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/243196733> [in Ukrainian].
7. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Marine Doctrine of Ukraine for the period until 2035 №1307. (2009, October 7). Marine policy of Ukraine: necessity and importance. Access mode: <https://studopedia.org/9-31491.html> [in Ukrainian].
8. Povstemska, E.V. (2018). Determination of the environmental component of the cruise services market. Stratehichni priorytety, 5(8). Access mode: http://eprints.library.odku.edu.ua/2333/1/Povstemska_Vyznachennya_%20ekolohichnoyi_%20skladovoyi_M_2017.pdf [in Ukrainian].
9. Nezdjominov, S. (2017). Problems of the formation and development of innovative infrastructure. Lviv: Publishing house of the Lviv Polytechnic. Access mode: http://tourlib.net/statti_ukr/nezdjominov2.htm [in Ukrainian].
10. Independent work № 8 Cruise shipping as a factor in the development of coastal regions of Ukraine. Access mode: <http://refdo.info/328564.html> [in Ukrainian].
11. Dobrianska, N.A., Stoyanova-Koval, S.S., Nikolyuk, O.V. (2018). The realities of the present and prospects of the tourism business development of the Odessa region. Economy of the food industry. Odesa, 2018, 10, 1, 9-15. DOI: 10.15673/fie.v10i1.861 [in English].
12. Dobrianska, N.A. (2018). Green tourism as a strategic direction of social and economic development of regions of Ukraine 3(37), 20-28. Access mode: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1326369 [in Ukrainian].
13. Dobrianska, N., Nikoliuk, O., Lebedieva, V. (2019) Organizational and economic measures of tourism development on the example of the Avangard United Territorial Community of Odessa region. Food Industry Economics, 11, Issue 3, 88-96. DOI:10.15673/fie.v11i3.1466 [in English].

Посилання на статтю:

Добрянська Н. А. Сучасний стан та перспективи розвитку морського круїзного туризму в Одеській області / Н. А. Добрянська, А. С. Володівчук // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2019. – № 4 (10). – С. 50-56. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/50.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3834930

Reference a Journal Article:

Dobryanskaya N. A. The current state and development prospects of sea cruise tourism in the Odessa region / N. A. Dobryanskaya, A. S. Volodivschuk // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2019. – № 4 (10). – P. 50-56. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/ejopu/2019/No4/50.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3834930

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons "Attribution" 4.0.